Teoretická a aplikovaná mechanika
Přednáška 6
Zákon zpevnění. Podmínka tečení. Druckerovy postuláty stability.

Ondřej Jiroušek

Ústav mechaniky a materiálů
Fakulta dopravní ČVUT

Zatěžovací kritéria

Podmínka plasticity a zatěžovací kritéria

- Pro matematický popis napjatosti při inkrementální plasticitě
- Cyklické zatěžování $(+\sigma, -\sigma)$
- Rozhodnutí, zda jde o elasto-plastické zatěžování, nebo o elastické odtěžování

Podmínka plasticity, např. pro $\sigma_{y.t} = \sigma_{y.c}$ můžeme psát: $f = \sigma^2 - k^2$:
$f < 0$ ... elastický stav
$f = 0$ ... plastický stav
Rozhodovací podmínka, zda jde o zatěžování (elasto-plastické) nebo odtěžování (vždy elastické):

$$\mathrm{d}f = \frac{\partial f}{\partial \sigma} \mathrm{d}\sigma$$

f=0 $\wedge \mathrm{d}f > 0$ ... zatěžování (elasto-plastické)
f=0 $\wedge \mathrm{d}f < 0$ ... odtěžování (elastické)

Zákon tečení

Zákon tečení (a podmínka normality)

- asociovaný
- neasociovaný

Podmínka plasticity, např. pro $\sigma_{y.t} = \sigma_{y.c}$ můžeme psát: $f = \sigma^2 - k^2$:
$f < 0$ ... elastický stav
$f = 0$ ... plastický stav
Rozhodovací podmínka, zda jde o zatěžování (elasto-plastické) nebo odtěžování (vždy elastické):

$$\mathrm{d}f = \frac{\partial f}{\partial \sigma} \mathrm{d}\sigma$$

f=0 $\wedge \mathrm{d}f > 0$ ... zatěžování (elasto-plastické)
f=0 $\wedge \mathrm{d}f < 0$ ... odtěžování (elastické)

Zákon tečení

Přírůstek deformace rozložme na elastickou a plastickou část:

$$\mathrm{d}\varepsilon = \mathrm{d}\varepsilon^{e} + \mathrm{d}\varepsilon^{p}$$

Přírůstek plastické deformace je vždy kolmý k aktuální ploše plasticity:

$$\mathrm{d}\varepsilon^{p} = \mathrm{d}\lambda \frac{\partial f}{\partial \sigma}$$

kde $\mathrm{d}\lambda$ je nezáporný skalár, jehož velikost určuje velikost přírůstku plastické deformace,
a $\frac{\partial f}{\partial \sigma}$ gradient = směr přírůstku plastické deformace

Směr tečení je kolmý k aktuální ploše plasticity.

Asociovaný a neasociovaný zákon tečení

Velikost přírůstku plastické deformace $\mathrm{d}\varepsilon^p$ je neznámá, vypočtu pomocí velikosti $\mathrm{d}\lambda$ (ukážeme později jak).

Asociovaný versus neasociovaný zákon tečení:

$$\mathrm{d}\varepsilon^p = \mathrm{d}\lambda \frac{\partial f}{\partial \sigma}$$

... asociovaný zákon tečení (asociovaný s podmínkou plasticity)

$$\mathrm{d}\varepsilon^p = \mathrm{d}\lambda \frac{\partial g}{\partial \sigma}$$

... neasociovaný zákon tečení (g - plastický potenciál; udává směr přírůstku plastické deformace)

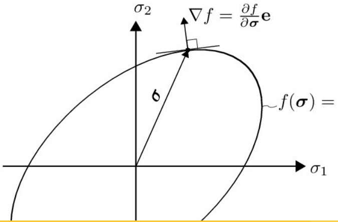

Zákon zpevnění. Hardening rule.

- zákon zpevnění
  - isotropní
  - kinematický
  - kombinovaný

parametr zpevnění κ
funkce zpevnění k

$$k = k(\kappa) \tag{1}$$

Pomocí funkce zpevnění je popsána historie plastického zatížení

- κ
  - efektivní plastická deformace $\bar{\varepsilon}_p = \int \sqrt{d\varepsilon_p d\varepsilon_p}$
  - plastická práce $W_p = \int \sigma d\varepsilon_p$

$\bar{\varepsilon}_p \cdots$ kumulativní plastická deformace (vždy rostoucí funkce $\nearrow$)
$W_p \cdots \sim$ disipace energie při plastické deformaci $(\nearrow)$
potom platí

$$d\varepsilon_p = d\lambda \frac{\partial f}{\partial \sigma} \Rightarrow d\kappa = h d\lambda \tag{2}$$

kde h je skalární funkce

- h ve výrazu pro přírůstek plastické deformace $d\varepsilon_p$ lze vyjádřit jako:
  - pro $\bar{\varepsilon}_p$:

$$h = \sqrt{\frac{\partial f}{\partial \sigma}\frac{\partial f}{\partial \sigma}}$$

  - pro W_p:

$$h = \sigma \frac{\partial f}{\partial \sigma}$$

Podmínka konzistence. Constistency condition.
V průběhu plastického přetváření materiálu (zatěžování za mezí pružnosti) napjatost v každém materiálovém bodě tělesa zůstává na hranici elastické oblasti:
$\rightarrow$ Plocha plasticity se mění tak, aby stav napjatosti zůstával na ploše plasticity v každém časovém okamžiku zatěžování.

$$f\left(\sigma + d\sigma, \kappa + d\kappa\right) = 0 \tag{3}$$

v přírůstkovém tvaru:

$$\frac{\partial f}{\partial \sigma} d\sigma + \frac{\partial f}{\partial \kappa} d\kappa = 0 \tag{4}$$

Přírůstková plasticita. Incremental plasticity.
v elastickém stavu platí:

$$d\sigma = E d\varepsilon \qquad \text{(rovněž platí pro elastické odtěžování)} \tag{5}$$

rozklad tenzoru deformace:

$$d\varepsilon = d\varepsilon^e + d\varepsilon^p \tag{6}$$

V přírůstkovém tvaru můžeme zapsat vztah napětí-defromace takto:

$$d\sigma = E d\varepsilon^e \tag{7}$$

(Neboť pouze přírůstek elastické deformace má za následek přírůstek napětí)
Nyní dosaďme zákon tečení: $d\varepsilon^p = d\lambda \frac{\partial f}{\partial \sigma}$ do rovnice (6)

$$d\varepsilon = d\varepsilon^e + d\lambda \frac{\partial f}{\partial \sigma} \Rightarrow d\varepsilon^e = d\varepsilon - d\lambda \frac{\partial f}{\partial \sigma} \qquad \text{a tento výsledek do (7)} \tag{8}$$

$$d\sigma = E\left(d\varepsilon - d\lambda \frac{\partial f}{\partial \sigma}\right) \tag{9}$$

Nyní potřebujeme tuto rovnici vyjádřit ve tvaru $d\sigma = ? \cdot d\varepsilon$
Z rovnice (9) nejprve vyjádříme $d\lambda$:

$$d\lambda = \frac{E d\varepsilon - d\sigma}{E \frac{\partial f}{\partial \sigma}} \tag{10}$$

Z rovnice 4 lze přírůstek napětí $d\sigma$ vyjádřit jako:

$$d\sigma = -\frac{\frac{\partial f}{\partial \kappa} d\kappa}{\frac{\partial f}{\partial \sigma}} \tag{11}$$

A pak již snadno odvodíme:

$$d\lambda = \frac{E d\varepsilon + \frac{\frac{\partial f}{\partial \kappa} d\kappa}{\frac{\partial f}{\partial \sigma}}}{E \frac{\partial f}{\partial \sigma}} = \frac{\frac{E \frac{\partial f}{\partial \sigma} d\varepsilon + \frac{\partial f}{\partial \kappa} d\kappa}{\frac{\partial f}{\partial \sigma}}}{E \frac{\partial f}{\partial \sigma}} = \frac{E \frac{\partial f}{\partial \sigma} d\varepsilon + \frac{\partial f}{\partial \kappa} d\kappa}{E \left(\frac{\partial f}{\partial \sigma} \right)^2} = \frac{E \frac{\partial f}{\partial \sigma} d\varepsilon + \frac{\partial f}{\partial \kappa} h d\lambda}{E \left(\frac{\partial f}{\partial \sigma} \right)^2} \tag{12}$$

$$E \left(\frac{\partial f}{\partial \sigma} \right)^2 d\lambda - \frac{\partial f}{\partial \kappa} h d\lambda = E \frac{\partial f}{\partial \sigma} d\varepsilon \tag{13}$$

$$d\lambda = \frac{E \frac{\partial f}{\partial \sigma} d\varepsilon}{E \left(\frac{\partial f}{\partial \sigma} \right)^2 - \frac{\partial f}{\partial \kappa} h} \tag{14}$$

Dosaďme výraz pro $d\lambda$ do následujícího výrazu:

$$d\lambda = -\frac{\frac{\partial f}{\partial \kappa} h d\lambda}{\frac{\partial f}{\partial \sigma}} = -\frac{\frac{\partial f}{\partial \sigma} h \left(\frac{E \frac{\partial f}{\partial \sigma} d\varepsilon}{E \left(\frac{\partial f}{\partial \sigma} \right)^2 - \frac{\partial f}{\partial \kappa} h} \right)}{\frac{\partial f}{\partial \sigma}} = -\frac{\frac{\partial f}{\partial \kappa} h E \frac{\partial f}{\partial \sigma} d\varepsilon}{\frac{\partial f}{\partial \sigma} \left[E \left(\frac{\partial f}{\partial \sigma} \right)^2 - \frac{\partial f}{\partial \kappa} h \right]} \tag{15}$$

$$d\sigma = E \frac{-\frac{\partial f}{\partial \kappa} h}{\left(\frac{\partial f}{\partial \sigma} \right)^2 E - \frac{\partial f}{\partial \kappa} h} d\varepsilon \tag{16}$$

$$d\sigma = E_t d\varepsilon \tag{17}$$

where:

$$E_t = E \frac{-\frac{\partial f}{\partial \kappa} h}{\left(\frac{\partial f}{\partial \sigma} \right)^2 E - \frac{\partial f}{\partial \kappa} h} \tag{18}$$

Pro 1-D plasticitu bychom mohli použít následující postup:
ve výrazu pro přírůstech plast. deformace:

$$d\varepsilon^p = d\lambda \frac{\partial f}{\partial \sigma} \tag{19}$$

dosadit:

$$d\kappa = h d\lambda; \quad \frac{\partial f}{\partial \sigma} d\sigma + \frac{\partial f}{\partial \kappa} d\kappa = 0 \tag{20}$$

$$d\lambda = \frac{d\kappa}{h} = \frac{-\frac{\frac{\partial f}{\partial \sigma} d\sigma}{\frac{\partial f}{\partial \kappa}}}{h} = -\frac{\frac{\partial f}{\partial \sigma} d\sigma}{\frac{\partial f}{\partial \kappa} h} \tag{21}$$

$$d\varepsilon^p = -\frac{\frac{\partial f}{\partial \sigma} d\sigma}{\frac{\partial f}{\partial \kappa} h} \cdot \frac{\partial f}{\partial \sigma} = -\frac{\left(\frac{\partial f}{\partial \sigma}\right)^2}{\frac{\partial f}{\partial \kappa} h} d\sigma \tag{22}$$

$$d\varepsilon = d\varepsilon^p + d\varepsilon^p \tag{23}$$

$$d\sigma = E d\varepsilon^e \tag{24}$$

$$d\varepsilon = \frac{d\sigma}{E} + d\varepsilon^p = \frac{1}{E}d\sigma - \frac{\left(\frac{\partial f}{\partial \sigma}\right)^2}{\frac{\partial f}{\partial \kappa}h}d\sigma \tag{25}$$

$$d\varepsilon = \left[\frac{1}{E} - \frac{\left(\frac{\partial f}{\partial \sigma}\right)^2}{\frac{\partial f}{\partial \kappa}h}\right]d\sigma = \frac{\frac{\partial f}{\partial \kappa}h - E\left(\frac{\partial f}{\partial \sigma}\right)^2}{E\frac{\partial f}{\partial \kappa}h}d\sigma \tag{26}$$

Vidíme, že jsme odvodili inverzní vztah, tedy: $d\varepsilon = \frac{1}{E_t}d\sigma$

Ale původní odvození je o něco obecnější

- Pro 3D plasticitu, tedy tenzorový zápis:

  $$d\sigma_{ij} = D^{ep}_{ijkl}d\varepsilon_{kl}$$
  $$d\varepsilon_{ij} = C^{ep}_{ijkl}d\sigma_{kl}$$

  jsou D_{ijkl}, C_{ijkl} tenzory 4th řádu.
  (inverze není jednoduchá, potřeba tenzorového počtu)

Geometrická interpretace tečné (matice) tuhosti E_t pro 1-D plasticitu:

$$d\varepsilon = d\varepsilon^e + d\varepsilon^p \tag{27}$$

$$d\sigma = E d\varepsilon^e \tag{28}$$

$$d\sigma = E_t + d\varepsilon \tag{29}$$

$$\frac{1}{E_t} = \frac{1}{E} + \frac{1}{E_p}; \quad \frac{1}{E_t} = \frac{d\varepsilon^e + d\varepsilon^p}{d\sigma} \tag{30}$$

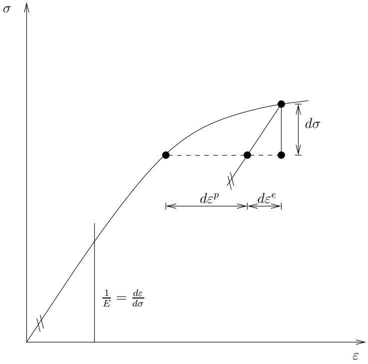

Figure: Geometrická interpretace pro 1D plasticitu

Druckerovy postuláty

- tahové experimenty s tyčovou ocelí (1950s)

Přírůstek napětí $(\pm)d\sigma$ v jakémkoliv stavu napjatosti v plastické oblasti σ_t máza následek přírůstek deformace $(\pm)d\varepsilon$, který má stejné znaménko jako přírůstek napětí:

$$d\sigma d\varepsilon \geq 0 \rightarrow d\sigma\left(d\varepsilon^e + d\varepsilon^p\right) \geq 0 \tag{31}$$

Přírůstek elastické části deformační energie je vždy kladný:

$$d\sigma d\varepsilon^e > 0$$

z toho vyplývá, že musí platit:

$$d\sigma d\varepsilon^p \geq 0 \tag{32}$$

Drucker's postulate # 1

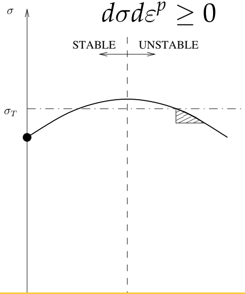

Disipace energie během zatěžovacího cyklu A-B-C-D:

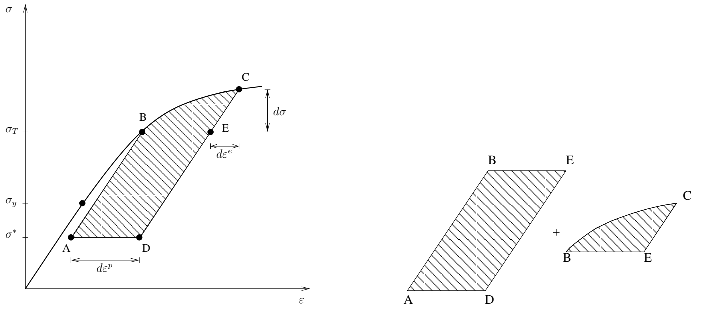

Figure: Drucker's postulates

Celková práce vykonaná (plastickým) přírůstkem napětí na (plastické) deformaci $d\varepsilon^p$ musí být nenulová a kladná. Energie=práce=plocha(ABCD):

$$\left(\sigma^T - \sigma^*\right) d\varepsilon^p + \frac{1}{2} d\sigma d\varepsilon^p \geq 0 \tag{33}$$

$$\rightarrow \left(\sigma^T - \sigma^*\right) d\varepsilon^p \geq 0 \tag{34}$$

$$\left(\sigma^T - \sigma^*\right) d\varepsilon^p \geq 0 \tag{35}$$

Napětí σ^* (napětí, do kterého odtěžujeme) může být nulové (odlehčení plně do nulového zatížení):

$$\rightarrow \sigma^* = 0 \rightarrow \sigma^T d\varepsilon^p \geq 0 \qquad \text{Drucker's postulate \# 2} \tag{36}$$

To znamená, že přírůstek plastické práce (práce při plastické deformaci) je vždy NEZÁPORNÝ.

Zobecněním do 3D a v tenzorovém zápisu oba Druckerovy postuláty:

$$\begin{aligned} d\sigma_{ij} d\varepsilon_{ij}^p &\geq 0 \\ \left(\sigma_{ij} - \sigma_{ij}^*\right) d\varepsilon_{ij}^p &\geq 0 \end{aligned} \tag{37}$$